

УДК 78.072.2

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/86-3-15>**Наталія СТОРОНСЬКА,***orcid.org/0000-0002-6793-5199*

кандидат мистецтвознавства, провідний концертмейстер,
доцент кафедри музично-теоретичних дисциплін та інструментальної підготовки
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(Дрогобич, Львівська область, Україна) nataliastoronska@gmail.com

Андрій ДУШНИЙ,*orcid.org/0000-0002-5010-9691*

кандидат педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри музично-теоретичних дисциплін та інструментальної підготовки
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(Дрогобич, Львівська область, Україна) assomobile@ukr.net

Володимир САЛІЙ,*orcid.org/0000-0002-3522-3787*

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри музично-теоретичних дисциплін та інструментальної підготовки
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(Дрогобич, Львівська область, Україна) tega.vvllaadd@ukr.net

ДІЯЛЬНІСТЬ ВИДАТНОЇ ПІАНІСТКИ ЛЮБКИ КОЛЕССИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ МИСТЕЦЬКИХ ВИКЛИКІВ

У статті досліджено життєвий та творчий шлях видатної української піаністки Любки Колесси (1902–1997); проведено аналіз її виконавської спадщини; описано педагогічну діяльність та учнів її фортепіанної школи; встановлено джерела, в яких трактується творчість та особливості виконавської інтерпретації піаністки; проаналізовано вплив мистецько-просвітницької діяльності Любки Колесси на сучасних виконавців у національно-визвольній боротьбі сьогодення. Останніми роками зростає зацікавлення музичної спільноти до життєтворчості українських митців – виконавців, композиторів, музикознавців, що велику частину свого життя, а то й увесь життєвий шлях, провели поза межами України і здобули світове чи європейське визнання. Пробудження світового інтересу до виконавської спадщини піаністки світової слави Любки Колесси відбулося на початку нового тисячоліття, після того, як канадська фірма DOREMI перевидала збережені звукозаписи її концертних виступів.

Проведено аналіз виконавської спадщини Любки Колесси, адже, в першій половині і всередині ХХ століття їй вдалось домогтись такого успіху в міжнародній концертній діяльності, як не вдалось жодному з українських піаністів. Мисткиня завжди представлялась саме як українська піаністка, а деякими своїми вчинками, як, зокрема, відомим виступом в українському національному костюмі з виконанням творів Василя Барвінського та Нестора Нижанківського на лондонському телебаченні у 1937 році свідомо виявила і маніфестувала свою національну приналежність. Здебільшого зазначають дві визначальні прикмети при знайомстві з піаністкою: перше – це її українське походження, і друге – віденська піаністична школа. Любка Колесса виробила власний індивідуальний стиль і образ в інтерпретації фортепіанної класики, і цей стиль та образ асоціювався для слухачів з образом України, а в грі чули своєрідність українських національних інтонацій.

Описано педагогічну діяльність та відомих учнів фортепіанної школи мисткині.

Ключові слова: фортепіанна школа, виконавська майстерність, репертуар піаніста, концертна діяльність, піаніст-педагог.

Nataliia STORONSKA,

orcid.org/0000-0002-6793-5199

Ph.D of Music Art, Leading Concertmaster;

Associate Professor at the Department of Music Theoretical Disciplines and Instrumental Training

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

(Drohobych, Lviv region, Ukraine) nataliastoronska@gmail.com

Andriy DUSHNIY,

orcid.org/0000-0002-5010-9691

Ph.D. in Education, Professor;

Head of the Department of Music Theoretical Disciplines and Instrumental Training

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

(Drohobych, Lviv region, Ukraine) accomobile@ukr.net

Volodymyr SALII,

orcid.org/0000-0002-3522-3787

Ph.D. in Education,

Associate Professor at the Department of Music Theoretical Disciplines and Instrumental Training

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

(Drohobych, Lviv region, Ukraine) mega.vvllaadd@ukr.net

THE ACTIVITY OF THE OUTSTANDING PIANIST LYUBKA KOLESSA IN THE CONTEXT OF CONTEMPORARY ARTISTIC CHALLENGES

The article explores the life and creative path of the outstanding Ukrainian pianist Lyubka Kolessa (1902–1997); analyzes her performing heritage; describes her teaching activities and students at her piano school; identifies sources that interpret the pianist's creativity and features of performing interpretation; the influence of Lyubka Kolessa's artistic and educational activities on contemporary performers in today's national liberation struggle has been analyzed. In recent years, the musical community has been increasingly interested in the creative work of Ukrainian artist – performers, composers, musicologists, who spent a large part of their lives, or even their entire lives, outside of Ukraine and gained world or European recognition. The awakening of global interest in the performing heritage of world-famous pianist Lyubka Kolessa occurred at the beginning of the new millennium, after the Canadian company DOREMI reissued the surviving recordings of her concert performances.

An analysis of Lyubka Kolessa's performing heritage was conducted, because in the first half and middle of the 20th century she managed to achieve such success in international concert activities that none of the Ukrainian pianists managed to do so. The artist always presented herself as a Ukrainian pianist, and with some of her actions, such as, in particular, a famous performance in Ukrainian national costume with the performance of works by Vasyl Barvinsky and Nestor Nyzhankivsky on London television in 1937, she consciously revealed and manifested her national identity. Most often, two defining features are noted when getting to know a pianist: the first is her Ukrainian origin, and the second is the Viennese piano school. Lyubka Kolessa developed her own individual style and image in the interpretation of piano classics, and this style and image were associated with the image of Ukraine for the listeners, and in her playing they heard the originality of Ukrainian national intonations.

The pedagogical activity and famous students of the piano school of the artist are described.

Key words: *piano school, performing skills, pianist's repertoire, concert activities, pianist-teacher.*

Постановка проблеми. В останні роки помітно зростає зацікавленість музичної спільноти творчістю українських митців – виконавців, композиторів, музикознавців, які більшу частину свого життя, або ж повністю його, провели за межами України та здобули світове або європейське визнання. Зростання світового інтересу до виконавської спадщини піаністки світової слави Любки Колесси відбулося на початку нового тисячоліття. Проте, у цій статті вперше проаналізовано вплив мистецько-просвітницької діяльності Любки Колесси на сучасних виконавців у національно-визвольній боротьбі сьогодення. Актуальність даної роз-

відки полягає у важливості ґрунтовного пошуку свідчень життєтворчості видатної української піаністки в контексті проєкції її мистецько-просвітницької діяльності на сучасних українських виконавців.

Аналіз досліджень. Серед наукових дописів, діяльності Любки Колесси, варто звернутися до архівних праць В. Барвінського (Барвінський, 2028 & 2029). Відтак, проаналізовано праці мистецтвознавців, дослідників життєтворчості Любки Колесси, таких як В. Бобицької (Бобицька, 2011: 371–383), О. Дітчук (Дітчук, 2011: 415–427), І. Жука (Жук, 1994), Н. Кашкадамової (Кашкада-

мова, 2001), Л. Кияновської (Кияновська, 2003), З. Лабанців-Попко (Лабанців-Попко, 2008), Р. Савицького (Савицький, 2011: 393–398), А. Стебельської (Стебельська, 1997: 10–11), Н. Стронської та А. Маркусь (Стронська & Маркусь, 2023: 261–264), М. Тереховської, Б. Тихонюка (Тихонюк, 1990: 145–146). Окрема увага надається праці «Любка Колесса, українська піаністка: статті та матеріали» (2011) під упорядкуванням Н. Кашкадамової та В. Бобицької, де упорядники намагалися максимально розгорнуто зібрати, класифікували та унаочнити матеріали про феномен Любки Колесси та її внесок у піаністку Львова.

Мета статті – виявлення впливу мистецько-просвітницької діяльності мисткині на сучасних виконавців у національно-визвольній боротьбі сьогодення.

Виклад основного матеріалу. Всесвітньо відома українська піаністка Любка Колесса походить зі славетної родини, яка за свою довгу історію дала життя багатьом найвідомішим музикантам і митцям країни та Європи. Її прабабуся, Юлія Лаврівська, була сестрою Івана Лаврівського, співзасновника «черемиської» композиторської школи; через бабусю, Марію Менцинську, Л. Колесса була споріднена зі співаком Модестом Менцинським; бабуся по матері, Ольга Літинська у свій час навчалася в Кароля Мікулі, відомого учня Фридерика Шопена; Її батько Олександр Колесса, мовознавець, літературознавець і фольклорист, є рідним братом всесвітньо відомого вченого Філарета Колесси, композитора і фольклориста; двоюрідний брат Л. Колесси, Микола Колесса, став відомим композитором та диригентом. Музичні здібності майбутньої піаністки проявилися у ранньому дитинстві. Батько Любки – Олександр Колесса – мовознавець, історик літератури та фольклорист, був вченим і громадським діячем європейського рівня та палким українським патріотом. Дівчинка виховувалась вдома під пильним оком матері, яка уважно планувала кожен крок розвитку майбутньої піаністки. Мати – Ольга Колесса – походила з давнього українського шляхетського роду Літинських. Вона була жінкою енергійною, гарною і сповненою почуття власної гідності. Майже нічого невідомо про дитинство Любки. До п'яти років вона зростала в Галичині, проте вже з 1907 року батька Любки – Олександра Колессу – було обрано послом до Австрійського парламенту, і родина разом з ним переїхала до Відня.

У зв'язку з призначенням батька послом до австрійського парламенту Любка переїхав до Відня, де отримала доступ до найкращої освіти в Європі. Вона навчалась у провідних педагогів Європи:

спочатку в приватній школі Марієтти Діджеллі, а далі – у викладача Віденської Академії мистецтв Луї Терна (який вважав себе апологетом Лістівської традиції), Еміля фон Зауера та Ежена Д'Альбера.

Як тільки виявилось, що дівчинка має великий талант, навчання фортепіано сталою головною справою її життя. Микола Колесса, її двоюрідний брат, що познайомився з Любкою у 1914 році пізніше писав: «Любка у свої 12 літ була поважна, зовсім не по-дитячому поводитись, вже тоді дуже добре грала і подавала великі надії як піаністка. Весь час займалась, на забави часу в неї не було. Говорилось, що вона надзвичайно здібна і її чекає велике майбутнє» (Кияновська, 2003: 39).

У Відні шанували класичні традиції і захоплювались виконавцями-віртуозами. Тут природньо було стати музикантом, але зовсім не просто здобути визнання віденської публіки. Підтримку давало рідне середовище, адже у Відні початку ХХ століття було чимало українців, студентів, робітників, артистів, політиків. Вони мали свою церкву, культурні товариства, плекали національні звичаї і не розчинялися в багатонаціональному місті. Особливо ж зросла українська діаспора Відня в роки Першої світової війни.

У 1915 році після закінчення музичної школи Колеса вступає до Віденської Академії музики та відтворчого мистецтва. Її вчителем став випускник Ляйпцизької консерваторії Луї Терн, відомий віртуоз і композитор, що з успіхом концертував ті часи у фортепіанному дуеті зі своїм братом Віллі. Брати вдосконалювалися під керівництвом Ференца Ліста і, відчуючи себе спадкоємцями його великої романтичної традиції передавали її учням (Любка ..., 2011: 17).

Згодом, піаністка продовжує навчання у знаменитій віденській Майстершуле – унікальному на той час навчальному закладі для вдосконалення особливо обдарованих та перспективних виконавців. Тут з піаністами працював улюбленець віденської публіки, музикант світової слави Еміль фон Зауер, у долі якого схрестилися декілька фортепіанних традицій, що в подальшому стали плідними для його педагогічної діяльності. Любці Колесі дуже близькими виявились мистецькі засади її нового вчителя: бездоганна елегантна майстерність, вишукана культура фортепіанного звуку, стилева інтерпретація. Навички здобуті від Еміля Зауера увійшли до основного арсеналу її виконавського мистецтва, і критики, пізнаючи їх, відзначали як своєрідний «знак якості» – високої якості віденської Майстершуле. Любка Колесса показала себе гідною цієї якісної проби. 6 червня 1920 року на дипломному іспиті вона знову стала першою

серед випускників навчання і заслужили цього разу присудження Державної премії Австрії для особливо обдарованих абітурієнтів фортепіанної Майстершуле при Академії (розміром 800 крон) (Любка ..., 2011: 20).

У 1921 році Олександр Колесса переїжджає з Відня до Праги, де від жовтня починає діяти Український Вільний Університет, для створення якого вчений доклав чималих зусиль. Олександр Колесса стає ректором цього навчального закладу, пов'язуючи з ним свою діяльність наступних десятиліть. Серед знаменитих творчих контактів початку 1920-х років можна відмітити знайомство і співпрацю з молодим талановитим композитором з Галичини Нестором Нижанківським, якого завше приваблювала фортепіанна музика, та через поранену на війні руку він втратив можливість вдосконалюватись у грі. Тож майстерне виконавство Любки Колесси стало втіленням його ідеалів (Любка ..., 2011: 22). Від 1920 року Любка Колесса розпочинає систематично виступати з концертами у європейських країнах. Львівські газети висвітлюють низку її виступів у Відні, а про гастролі в Мілані пише у своїй книзі спогадів співак Михайло Голинський (Голинський, 2006: 126).

Берлін відіграв значну роль у концертній кар'єрі піаністки, адже тут вона знайшла своїх відданих слухачів, і поки мешкала в Європі виступала у цьому місті майже щорічно. А вже у 1922-1923 роках географія концертів Колесси розширюється, захоплюючи інші великі міста Німеччини, такі як Франкфурт, Мангайм, Кельн, Лейпциг та інші країни – Швейцарію, Іспанію, Румунію, Фінляндію. Концертні виступи дали дівчині можливість творчої співпраці з видатними диригентами, що стали для неї чудовою школою виконавського мистецтва.

1925 року на запрошення Музичного Товариства імені Миколи Лисенка Любка Колесса вперше приїхала з концертом до міста свого народження – Львова. Земляки вже й заочно знали та любили славу українську піаністку, слідували за її мистецьким ростом і гордилися її успіхами. Українські газети регулярно вміщували повідомлення про всі найважливіші події у творчій біографії мисткині. Любка Колесса «сама одна підняла українське ім'я в тій ділянці до вершин слави і міжнародного значіння. Саме її ім'я на концертних афішах наповнює нас гордістю, її поява на естраді надає нашим очам виразу радості, її гра зворушує і потрясає (Барвінський, 1928: 3), писав Василь Барвінський її постійний рецензент.

Піком артистичної діяльності Любки Колесси став 1938 рік. Навесні піаністка концертувала в

Європі. Зокрема, великий резонанс викликав її концерт 9 березня у Празі. 15 березня виступила у Львові в симфонічному концерті філармонії, а протягом літніх місяців, замість відпочинку, вона відбуває у гастрольне турне Латинською Америкою. Згодом було підраховано: за цей рік артистка дала 178 концертів.

Щоразу більше піаністка звертає головну свою увагу на педагогіку. 1952 року вона переїздить до Монреалю і розпочинає інтенсивну педагогічну діяльність в молодому і потужному музичному закладі Канади Консерваторії Музичного і Драматичного Мистецтва в провінції Квебек, де працюватиме до 1973 року. Паралельно з цим, у 1960-х роках, піаністка впродовж 12 років викладала ще й на музичному факультеті Університету МакГіл, а також у школі імені Венсана д'Енді сестер-служебниць чину «Нотр-Дам» у 1955-66 роках. У 1959–1960 рр. на запрошення Романа Савицького викладає в Українському музичному інституті Америки в Нью-Йорку (Жук, 1994). Любка Колесса виховала плеяду талановитих піаністів, таких як Іриней і Любу Жук, Андре Аселена, Ричарда Греска, Джона Гавкінса, Джона Мак Кея, Клермона Пепена та інших. Не менш, як 15 її учнів внесено до національної Музичної енциклопедії Канади (Сторонська, Маркус, 2023: 261). Про педагогічну манеру «Мадам К», як називали піаністку студенти, так згадує концертуючий піаніст української діаспори Іриней Жук: «...мала виняткову здібність у підборі репертуару, якийби відповідав тому чи іншому студенту. В її класі повсякчасно звучали рідко виконувані твори. Як педагог вона зосереджувалася перш за все на грі з вільними м'язами і повною вагою руки, а також на теплоті і глибині звуку, контрольованого навантаженням цілої руки» (Жук, 1994: 90).

Щодо виконавського стилю Л. Колесси, який вона успадкувала від своїх славетних вчителів, і якому навчала своїх послідовників, можна окреслити так: «чисто романтичний за природою самого ставлення до музики, піднесеного, емоційного і щирого, але приправлений виконавськими нормами початку ХХ століття, за якими предметом уваги слухача стає сама особистість піаніста, що володіє надзвичайною віртуозною майстерністю і виділяється особливим обличчям. ... Її властива була тонка музикальність і добрий смак, що у всіх випадках оберігали артистку від будь-яких перебільшень чи грубощів» (Кашкадамова, 2001). Померла Любка Колесса 15 серпня 1997 року. Прощання з великою піаністкою зібрали її родичів та численних учнів, і було сповнене світлом смутку та музики. Її похорон із церкви Святого Миколая

в Торонто 19 серпня перетворився на своєрідний концерт. Кожен з учнів дарував професорці прощальний музичний дарунок, і вона оживала у цих прекрасних і безсмертних звуках фортепіано (Стебельська, 1997: 10–11).

Молода виконавиця була настільки відомою, що кожен із її виступів мав відгук у пресі. Лише в берлінській періодиці міститься близько чотирьох рецензій на виступи української піаністки. Завдяки цьому, майже увесь творчий шлях Любки Колесси можна простежити за цими відгуками та рецензіями. Усі критики відзначають її бездоганну техніку, легкість гри, багатство тональної палітри та щирість. Однак дехто вказує на те, що їй бракує глибини і вдумливості, а інші, навпаки, трактують цю рису як новаторську. Ці думки стосуються і гри Любки Колесси. Вільно трактуючи агогіку і ритм, вона навмисно підкреслює імпровізаційний характер, особливо в повільних частинах класичних творів. У такий спосіб її інтерпретації набували емоційності та «романтизму», які були притаманні тогочасній публіці. Як зазначає дослідниця творчості Любки Колесси Вікторія Бобицька, 1920-30 роки в Німеччині в час активних дискусій з питань стилю у виконавців нова естетика мала два аспекти: рух за оригінальне звучання, та використання старовинних інструментів. Обидві тези стосувались виконання старовинної музики французьких класицистів, Баха, але набули більш ширшої проєкції і здобули великий вплив на виконавство ХХ століття загалом (Бобицька, 2011: 375).

Деякі рецензії німецької критики відзначають добрі відчуття стилю у грі Любки Колесси. Берлінська музична газета пише про старанно виплекане відчуття стилю піаністки, яке однаковою мірою віддає належне і сонаті Моцарта і «Симфонічним етюдам» Шумана, і серії творів Шопена. В Кьольні цю властивість вважають вродженою і називали інстинктивне відчуття стилю. Однак, у більшості рецензій на її концерти, аспект стилю залишається поза увагою авторі. Така ситуація схиляє до думки, що основна маса слухачів та критиків Любки Колесси ще мало цікавилась цим питанням і була орієнтована на романтичне сприйняття виконавця, коли основним була його власна особистість. Так, Р. Вюрц основою мистецтва піаністки вважає природні задатки, і зазначає, що «надзвичайне обдарування цієї піаністки дарує їй радісну і непомильну перевагу у всіх технічних справах, природність і силу музичного відчуття, гарячу кров темпераменту і розкішний переможний піаністичний інстинкт (Бобицька, 2011: 376).

Найближчою цариною для Любки колеса була романтична музика. Безперечно, особливим було

поєднання Любки Колесси і Шопена. Саме твори Шопена виявляють її індивідуальність, чари її гри знаходять особливо гармонійний резонанс в шопенівському ідеальному фортепіанному стилі. Любку Колессу вважали видатною інтерпретаторкою творів польського композитора, підкреслюючи, що артистка по праву стоїть на чолі поетичних шопеністок. Критики відзначали оригінальність їх трактування з такою природністю, як може грати лише споріднена з композитором душа, але в жодному разі не надто розніжено чи чутливо, не по-салонному.

Значного резонансу сягали концерти Колесси, про що свідчать відгуки також і у львівській пресі. Гру піаністки слухачі-галичани мали можливість у Львові в 1925, 1928 та 1929 рр. на сцені Музичного Товариства ім. М. Лисенка. Саме це товариство запросило Любку Колессу до творчої співпраці. У 1936 р. на запрошення Галицького музичного товариства відбулася ще одна поїздка – слухачі прагнули львівських концертів піаністки-улюблениці. Концерти Л. Колесси у Львові завжди були досить очікуваними і непересічними. Дані про це можна віднайти у публікаціях різних видань, таких, як газета «Нова Зоря», «Діло», «Газета Львівська», «Хвіля», «Век Нови», «Газета поранна», «Дзєннік Львовській», «Слово польске» та ін. Одними із перших львівських рецензентів піаністки були Василь Барвінський та Альфред Пльон. Рецензії Василя Барвінського становлять значну наукову цінність. Відомим є той факт, що Барвінський був професійним та надзвичайно вимогливим критиком, доволі скупим на похвалу. Незважаючи на це, Любку Колессу Барвінський називає «конгеніальною», пише, що вона володіє «виразною, визначною індивідуальністю» (Барвінський, 1929: 3).

Любка Колесса була улюбленою піаністкою доволі широкого загалу слухачів, які все ще зберігали уподобання романтичного виконавства, і ще не сприйняли нових естетичних ідей, що зароджувались в той час. Мабуть, найповніше суть їх відношення до мистецтва Любки Колесси висловив К. Гальвакс з Каселя, наголошуючи на тому, що виконавська манера української піаністки це не щось окреме, а цілісність особистості в якій «всі ці властивості і багато іншого поєднуються в найчастішій гармонії. Одні піаністи ... більше вражають своїм мистецтвом, ще інші захоплюють духовним змістом трактуванням, – і тільки одна може досягти такої міри, що ошчасливує, – це Любка Колесса (Бобицька, 2011: 383). Жрицею такого мистецтва, на думку багатьох поціновувачів музики, це прекрасне виконавство Любки

Колесси існує для того, щоб підвищувати почуття щастя та радості в їхніх серцях.

Із захопленням та гордістю за своїх земляків, які жили і творили понад сто років тому, сьогодні мало лише досліджувати їх постаті – імена українських виконавців, які тривалий час були у забутті, або ж заборонені тоталітарним режимом. Проаналізуємо те, як важливо знати свою рідну історію становлення і розвитку різних видів мистецтв, а саме виконавського музичного мистецтва, видатних його представників, творчість яких, зокрема мистецько-просвітницька діяльність Любки Колесси, має безпосередній вплив на сучасних виконавців у національно-визвольній боротьбі сьогодення.

Отже, чим для нас є показовою в плані патріотизму діяльність Любки Колесси? Перш за все тим, що де б вона не перебувала, на якій сцені Європи чи Американського континенту б не виступала, всюди позиціонувала себе як українську піаністку. Окрім того, виконувала твори українських композиторів (В. Барвінського, Н. Нижанківського), які в часи тоталітарного режиму в Україні були знищені та заборонені, бо ж були питомо УКРАЇНСЬКІ! У рецензії Джерсі Сіті з Нью Джерсі в газеті «Свобода» за жовтень 1942 року читаємо такі рядки: «...Любка Колесса вважає собі за честь, що їй дозволено взяти участь у так добрім ділі допомогти жертвам війни... Сьогодні, коли в світі такий неспокій, ми повинні одні одним помагати сміятися, мати розраду» (Любка..., 2011: 328). Це один із епізодів, який до щему в серці перегукується із українськими реаліями сьогодення.

Один із найяскравіших скрипалів сучасності, львів'янин Олександр Божик разом зі співачкою Оксаною Мухом у період з 20 січня по 5 лютого 2024 року здійснили концертне турне – благодійні виступи – Сполученими Штатами Америки, з метою збору коштів для підтримки і лікування поранених українських військових та для реабілітаційних центрів Next Step Ukraine. Виступи відбулись у Вашингтоні, Чикаго Детройті, Нью Джерсі, Філадельфії.

Марта Софі Фрейзер – випускниця Дрогобицького МФК ім. В. Барвінського, а також Львівської НМА ім. М. Лисенка, проживала в Чикаго вже до початку російсько-української війни. Веде активну музично-просвітницьку діяльність з дітьми української діаспори і не тільки. У її репертуарі пісні українських композиторів, зокрема Володимира Івасюка. Також Марта Софі займається аранжуванням, опрацюванням, студійними записами з юними музикантами колядок, щедрівок, авторських пісень та інструментальних опусів.

Також до благодійних концертів з перших же днів війни долучились наші земляки, у недавньому мину-

лому випускники Львівській НМА ім. М. Лисенка Володимир Паньків, який є солістом Краківської опери (бас), Віктор Янковський – соліст Сілезької опери (баритон), і Григорій Смолій – соліст Паризького оперного театру «Лімож» (бас-баритон).

Піаніст Данило Саєнко навчався у львівській спеціалізованій музичній школі-інтернаті імені Соломії Крушельницької (клас викладача Юрія Мойсяка), з 2009 року – у Львівській національній музичній академії імені Миколи Лисенка (клас фортепіано професора Йожефа Ерміна), а також а в 2014–2016 рр. навчався в Гамбурській вищій школі музики і театру (клас професорки Анни Вінницької). Є лауреатом великої кількості Всеукраїнських та Міжнародних конкурсів піаністів. Важливо: вже в часі російсько-української війни, організовує благодійні концерти, а також збори коштів (спільно з сестрою – флейтисткою Ясею Саєнко) на дрони, пікапи, тепловізори для ЗСУ. Бере участь у конкурсах, на яких (подібно до Любки Колесси!) стає лауреатом, завойовує призові місця, виконуючи складні програми, до яких, з-поміж інших, входять твори українських композиторів.

На запрошення Concours International Piano Competition of Ile de France, Maisons Laffitte, який відбувся 20 січня 2024 року в Ліоні, Данила було запрошено як українського піаніста, країна якого перебуває у стані страшної кропопролітної війни проти російських окупантів, лауреата цього ж конкурсу 2022 року, де він виконав таку Програму:

Перше відділення: Д. Скарлатті. 2 сонати (К. 9 і К. 175); Й. Гайдн. Соната c-moll; Л. Бетховен. Соната *opus* 110.

Друге відділення: Ф. Шопен. Баркаролла *opus* 60, Полонез-Фантазія *opus* 61; В. Косенко. Соната № 2 *opus* 14.

Для порівняння наведемо програму виступу Любки Колесси з сестрою Христею у Львові 19 травня 1933 року:

1. Й. С. Бах – К. Таузіг – Токата і fuga d-moll – Любка Колесса;
2. П. Локателлі – Соната для відлончелі і фортеп'яно D-dur – Христя і Любка Колесса;
3. В. Барвінський – Сюїта для відлончелі і фортеп'яно – Христя і Любка Колесса;
4. Ф. Шопен – Концертне Allegro A-dur, *opus* 46 – Любка Колесса;
5. К. Дебюссі – Сюїта для фортеп'яно – Любка Колесса;
6. Дж. Фрескобальді-Кассадо – Токата – Христя Колесса;
7. Ф. Мендельсон – Пісня без слів D-dur – Христя Колесса;
8. Д. Поппер – Тарантела – Христя Колесса.

З 24 лютого 2022 року мистецький фронт України пильно і завзято відстоює свої позиції. Чому ми взяли на розгляд діяльність митців, які навчалися у Львівській національній музичній академії імені Миколи Лисенка саме у часи Новітньої історії нашої держави – Незалежної України. До нашої розвідки це має безпосереднє відношення. Адже, вже, починаючи з середини 90-их років ХХ століття до курсу лекцій з Історії фортепіанного мистецтва професором Н. Кашкадамовою у Львівській НМА ім. М. Лисенка було включено постать Любки Колесси. Це було нове, досі невідоме широкому загалу музикантів ім'я, проте яскраве, самобутнє, непересічне, питомо наше українське. Хто хоча б раз чув записи цієї видатної світової слави піаністки, назавжди закарбував в пам'яті її стиль та блискучу манеру гри, глибоку проникливість у образ виконуваного твору, темперамент. Тому, коли ворог увійшов в наші домівки, місією музикантів стало виконання основного завдання: не дати увійти ворогу в наші душі і серця своєю псевдокультурою та звичаями. Ба більше, маючи за взірць діяльність українки Любки Колесси, викоринювати усе вороже окупантське, що нав'язувалось нам століттями, винищуючи наше рідне.

У відгуку на концерт Любки Колесси у Львові в травні 1936 року українська письменниця, дружина композитора Нестора Нижанківського – Мелянія Нижанківська: «Любка Колесса – це щось більше як п'яністка, це велика жіноча індивідуальність. Природна й погідна, вона є водночас великою дамою й маленькою щирою дівчинкою. Ця її снага бути тільки собою витворює дивний приманливий настрій довкола її особи...; гра Любки – це вона сама, вона не відтворює, тільки творить... Концерт Любки – це завжди свято для нас. Ми вийшли з нього багатші на одне чудове переживання, горді, що маємо п'яністку такої міри, як Любка – справжня мистецька індивідуальність» (Любка..., 2011: 265–266).

У рецензії на вшанування 75-ліття з дня смерті Тараса Шевченка у Празі читаємо такі рядки: «Ще

тяжче писати про виступ Любки Колессівної, яка відіграла Шопенову сонату b-moll і Василя Барвінського Мініятюри. Розписуватися ширше про гру нашої славної піаністки може лише такий великий і справжній критик, як великим і справжнім митцем є Любка Колессівна... Ми можемо бути лише вдячні нашій піаністці за ті хвилини мистецької насолоди, які вона нам дала своєю чарівною грою, і просити її, щоб вона в найближчому часі знову завітала між нас і, як той веселий соняшний промінчик ранньої весни, знову хоч на коротку хвилинку розвіяла гнітучі думи сумної, понурої емігрантської осені» (Любка..., 2011: 258).

Висновки. Отже, для нас показовою діяльністю Любки Колесси є перш за все тим, що де б вона не перебувала, на якій сцені Європи чи Американського континенту б не виступала, всюди позиціонувала себе як українську піаністку. Окрім того, виконувала твори українських композиторів (В. Барвінського, Н. Нижанківського), які в часи тоталітарного режиму в Україні були знищені та заборонені. Вплив мистецько-просвітницької діяльності Любки Колесси на сучасних виконавців у національно-визвольній боротьбі сьогодення доведено на прикладах сучасних українських артистів – Володимира Паньківа, Григорія Смоля, Віктора Янковського, Данила і Ясі Сасенків, Олександра Божика, Оксани Мухи, Марти Софі Фрейзер. Гра Любки Колесси мала унікальну властивість – дарувати слухачам відчуття щастя, а також сприяла досягненню катарсису. Проводимо паралель із виступами сучасних українських музикантів сьогодні, в часі війни – на фронті перед захисниками, в тилу перед волонтерами і усіма, за чий мир і спокій воюють наші мужні воїни, а також на чужині – перед українцями, яких ворог вигнав із власних домівок, і які потребують бодай тимчасового відчуття умиротворення, яке приходить саме завдяки дотуку до музичного мистецтва презентованого українськими виконавцями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барвінський В. Любка Колесса. *Діло*. 1928. 7 квітня. Ч. 79. С. 3.
2. Барвінський В. Любка Колесса. *Новий час*. 1929. 15 квітня. С. 3.
3. Бобицька В. Трагування мистецтва Л. Колесси у рецензіях німецької критики. *Любка Колесса, українська піаністка: статті та матеріали* / [ред.-упор.: Н. Кашкадамова, В. Бобицька]. Львів: Літопис, 2011. С. 371–383.
4. Дітчук О. Виконавська спадщина Любки Колесси. *Любка Колесса, українська піаністка: статті та матеріали* / [ред.-упор.: Н. Кашкадамова, В. Бобицька]. Львів: Літопис, 2011. С. 415–427.
5. Жук І. Любка Колесса: педагогічна і концертна діяльність в Канаді. *Українська фортепіанна музика та виконавство: матер. III конф. АППУ*. Львів, 1994. 17–20 жовтня.
6. Кашкадамова Н. Фортеп'яне мистецтво у Львові: Статті. Рецензії. Матеріали. Тернопіль: Астон, 2001. 400 с.
7. Кияновська Л. Син століття Микола Колесса в українській культурі ХХ віку: Сім новел з життя артиста. Львів: Видавництво НТШ, 2003. 294 с.
8. Лабанців-Попко З. Сто піаністів Галичини. Львів, 2008. 224 с.

9. Любка Колесса, українська піаністка: статті та матеріали / [ред.-упор.: Н. Кашкадамова, В. Бобицька]. Львів: Літопис, 2011. 460 с.
10. Савицький Р. Звукозаписи Любки Колесси. *Любка Колесса, українська піаністка: статті та матеріали* / [ред.-упор.: Н. Кашкадамова, В. Бобицька]. Львів: Літопис, 2011. С. 393–398.
11. Стебельська А. Пропам'ятний вечір в честь п. Любки Колесси. *Новий шлях*. Торонто. 1997. 22 листопада. Ч. 47. С. 10–11.
12. Сторонська Н., Маркус А. Педагогічна діяльність видатної української піаністки Любки Колесси. *Теорія та практика мистецької освіти у цивілізаційних викликах сьогодення: збірник* / [ред.-упоряд.: З. Гнатів, Т. Медвідь]. Дрогобич: ДДПУ ім. Івана Франка, 2023. С. 261–264.
13. Тихонюк Б. «Примадонна століття» в оцінці Василя Барвінського. *Дзвін*. 1990. № 9. С. 145–146.

REFERENCES

1. Barvinskyi, V. (1928). *Liubka Kolessa* [Lyubka Kolessa]. *Dilo*. 7 kvitnia. Ch. 79. Pp. 3. [in Ukrainian].
2. Barvinskyi, V. (1929). *Liubka Kolessa* [Lyubka Kolessa]. *Novyi chas*. 15 kvitnia. Pp. 3. [in Ukrainian].
3. Bobytska, V. (2011). *Traktuvannia mystetstva L. Kolessy u retsenziakh nimetskoï krytyky* [Interpretation of L. Kolessa art in reviews of German critics]. *Liubka Kolessa, ukrainska pianistka: statti ta materialy* / [red.-upor.: N. Kashkadamova, V. Bobytska]. Lviv: Litopys. Pp. 371–383. [in Ukrainian].
4. Ditchuk, O. (2011). *Vykonavska spadshchyna Liubky Kolessy* [Lyubka Kolessa's performing heritage]. *Liubka Kolessa, ukrainska pianistka: statti ta materialy* / [red.-upor.: N. Kashkadamova, V. Bobytska]. Lviv: Litopys. Pp. 415–427. [in Ukrainian].
5. Zhuk, I. (1994). *Liubka Kolessa: pedahohichna i kontsertna diialnist v Kanadi* [Lyubka Kolessa: pedagogical and concert activities in Canada]. *Ukrainska fortepianna muzyka ta vykonavstvo: mater. III konf. APPU*. Lviv. 17–20 zhovtnia. [in Ukrainian].
6. Kashkadamova, N. (2001). *Fortepianne mystetstvo u Lvovi: Statii. Retsenzii. Materialy* [Piano Art in Lviv: Articles. Reviews. Materials]. Ternopil: Aston. 400 s. [in Ukrainian].
7. Kyianovska, L. (2003). *Syn stolittia Mykola Kolessa v ukrainskii kulturi XX viku: Sim novel z zhyttia artysta* [Son of the Century Mykola Kolessa in Ukrainian Culture of the 20th Century: Seven Novels from the Life of an Artist]. Lviv: Vydavnytstvo NTS. 294 s. [in Ukrainian].
8. Labantsiv-Popko, Z. (2008). *Sto pianistiv Halychyny* [One Hundred Pianists of Galicia]. Lviv. 224 s. [in Ukrainian].
9. *Liubka Kolessa, ukrainska pianistka: statti ta materialy* (2011) [Lyubka Kolessa, Ukrainian Pianist: Articles and Materials] / [red.-upor.: N. Kashkadamova, V. Bobytska]. Lviv: Litopys. 460 s. [in Ukrainian].
10. Savytskyi, R. (2011). *Zvukozapysy Liubky Kolessy* [Recordings of Lyubka Kolessa]. *Liubka Kolessa, ukrainska pianistka: statti ta materialy* / [red.-upor.: N. Kashkadamova, V. Bobytska]. Lviv: Litopys. Pp. 393–398. [in Ukrainian].
11. Stebelska, A. (1997). *Propamiatnyi vechir v chest p. Liubky Kolessy* [Memorial evening in honor of Ms. Lyubka Kolessa]. *Novyi shliakh*. Toronto. 22 lystopada. Ch. 47. Pp. 10–11. [in Ukrainian].
12. Storonska, N. & Markus, A. (2023). *Pedahohichna diialnist vydatnoi ukrainskoï pianistky Liubky Kolessy* [Pedagogical activity of the outstanding Ukrainian pianist Lyubka Kolessa]. *Teoriia ta praktyka mystetskoï edukatsii u tsyvilizatsiinykh vyklykakh sohodennia: zbirnyk* / [red.-uporiad.: Z. Hnativ, T. Medvid]. Drohobych: DDPU im. Ivana Franka. Pp. 261–264. [in Ukrainian].
13. Tykhoniuk, B. (1990). «Prymadonna stolittia» v otsynsi Vasylia Barvinskoho [«Primadonna of the century» in the assessment of Vasyl Barvinsky]. *Dzvin*. № 9. Pp. 145–146. [in Ukrainian].